

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060107

DOM
2020-05-29
Stockholm

Mål nr
M 7409-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-06-17 i mål nr M 8395-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. A.B.

2. Å.B.

3. B.E.

4. U.E.

Ombud för 1-4: T.D.

5. B.D.

6. T.D.

7. Edsbro-Sättra samfällighetsförening

8. K.L.

Dok.Id 1590045

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

9. K.L.

10. K.M.

11. Naturskyddsföreningen Roslagen

12. L.W.

13. S.W.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Stockholms län

2. I.W.

SAKEN

Föreläggande angående fördämning i Smalsjöns utlopp på fastigheten XX

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom såvitt avser avvisningen av B.E., U.E. och Naturskyddsföreningen Roslagen.
  2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Stockholms län beslut den 29 november 2018, dnr 535-25706-2016.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen Roslagen (Naturskyddsföreningen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva beslutet om avvísning av föreningens överklagande och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen alternativt avgöra målet och upphäva länsstyrelsens beslut.

Edsbro-Sättra samfällighetsförening, A.B., Å.B., B.E., U.E., B.D., T.D., K.L., K.L., K.M., L.W. och S.W. har yrkat att B.E. och U.E. ska tillerkännas klagorätt och att länsstyrelsens beslut ska upphävas.

Länsstyrelsen i Stockholms län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

I.W. har anfört att han inte motsätter sig klagandenas yrkanden om ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen har anfört i huvudsak följande: Föreningen bestrider att beslutet inte skulle kunna överklagas av en ideell förening och gör gällande att det tvärtom föreligger just en sådan koppling till unionsrättsliga åtaganden. Föreningen anser dessutom att talerätt föreligger redan i och med beslutets risker för miljön i enlighet med FN:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen).

Föreningen gör gällande att det nu överklagade beslutet har nära koppling till den talerätt som gäller i fråga om beslut om tillstånd, eftersom länsstyrelsens beslut i praktiken tillåter en åtgärd som kan ha inverkan på en art som skyddas i art- och habitatdirektivet. Vid sjön har inträtt ett nytt naturtillstånd sedan 1917 och den förändring som sänkningen innebär medför betydande negativa konsekvenser för sjöns

biologiska mångfald, däribland den av EU skyddade arten grön mosaikslända, för det rörliga friluftslivet, för vattenkvaliteten, grundvattennivån och för utsläpp av klimatpåverkande gaser. Dessutom tycks det inte finnas någon som önskar en sänkning av sjön.

Edsbro-Sättra samfällighetsförening har anfört i huvudsak följande: Bröderna Emilsson är största markägare intill sjön eftersom de äger fastigheten YY. Därför bör deras inlaga behandlas då de är direkt berörda av en kommande dom.

Inmätning av avloppsdiket skedde under 2012. Vid det tillfället fanns inte informationen om Sättra dikningsföretag 1959 tillgänglig (trots att det fanns arkiverat hos länsstyrelsen). Alla beräkningar gjordes utifrån informationen i sjösänkingsföretaget 1917 i tron att inget ytterligare skett efter 1917. Eftersom fasta referenspunkter inte gick att hitta gjordes en indirekt beräkning av nivåer utifrån kulvertarnas läge enligt sjösänkingsföretaget. Vid dikningen enligt 1959 års dikningsföretag förändrades dock dimensionen på kulvertrören och rören lades på ett annat djup, se profilkarta 53-1701-2 vid punkten ”Intagningsbrunn 1-2”. Att inte ta hänsyn till uppgifter i Sättra dikningsföretag 1959 medför att beräkningen blir felaktig. Föreningen hävdar att dammen likväl behövs, för att inte sänka sjön under nivån specificerad i 1917 års sjösänkingsföretag.

A.B., Å.B., B.E., U.E., B.D., T.D., K.L., K.L., K.M., L.W. och S.W. har anfört i huvudsak följande: Eftersom U.E. och B.E. är markägare intill Smalsjön genom fastigheten YY är de direkt berörda av en eventuell dom. Därför ska deras inlaga behandlas.

Länsstyrelsen har inte beaktat den information som framkom i samband med att 1959 års dikningsföretag blev känt. I 1959 års dikningsföretag beslutades att avvattna de sankta jordbruksmarkerna nedströms. Detta gjordes då genom att sänka nivån i det dike som löper ca 100 meter från sjön och fortsätter nedströms mot sydost. Därvid uppkom en naturlig nivåskillnad mellan den nya nivån i diket och sjön. För att inte påverka

vattendomen från 1917 och således riskera att sänka nivån i sjön utan enbart få fram mer bruksbar mark anlades en enkel plankdamm vid utloppet av sjön, vilken således följer rekommendationen från 1959 års dikningsföretag. Eftersom nivåskillnaden finns dokumenterad i dikningsföretaget från 1959 ska domen om krav på utrivning av denna upphävas. Dämnet vid utloppet av Smalsjön följer rekommendationen från 1959 års dikningsföretag.

De mätpunkter länsstyrelsen utgår ifrån har förändrats genom den dikessänkning som gjordes 1959. Den kulvert som används vid mätningen är sänkt mellan 70-90 cm. Dikessänkningen har länsstyrelsen inte tagit hänsyn till i sitt beslut trots att länsstyrelsen rekommenderar att man dämmer upp sjön så att den inte växer igen.

I.W. har anfört i huvudsak följande: För att återta tidigare förhållande skulle krävas en tämligen obetydlig sjösänkning som inte skulle innebära någon nackdel för sjöns utnyttjande som badsjö eller fisketäkt, ej heller någon negativ inverkan på den ekologiska mångfalden. Mot bakgrund om att tvivel rests om det lämpliga i länsstyrelsens föreläggande om rivning av dämnet vid sjöns utlopp och eftersom alla berörda parter samfällt önskar att vattennivån bibehålls på en högre nivå än vad som för hans fastighet vore önskvärt, kommer han inte att motsätta sig detta.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande. Att dämna en sjö som innebär en ändring av vattenförhållandena är en tillståndspliktig vattenverksamhet och tillstånd till dämnen saknas på platsen. Det förhållandet att den som klagat på nivån väljer att acceptera förhållandena gör inte fördämningen laglig. Om det hade varit uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen påverkas av fördämningen och den ändrade vattennivån i sjön skulle ärendet ha varit avskrivet för länge sedan. Så är inte fallet i detta ärende, enligt länsstyrelsens bedömning. Bestämmelserna enligt förrättningen för sänkningen av Smalsjön gäller fortfarande, dessa har inte upphävts. Om de boende runt sjön vill behålla någon typ av fördämning behöver dess utformning och sjöns nivå prövas av mark- och miljödomstolen och man måste begära att förrättningsbeslutet upphävs. Därför bör skälig tid medges innan utrivning ska ske för att hinna med att samråda om det och lämna in en ansökan till mark- och miljödomstolen för prövning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bakgrund

Länsstyrelsen har förelagt K.M. att riva ut fördämningarna i utloppsdiket från Smalsjön på fastigheten XX och återställa nivån i enlighet med förrättningen för Smalsjöns sjösänkingsföretag från 1917. Av beslutet framgår vidare att det innebär att fördämningarna ska tas bort i sin helhet samt att dikets botten enligt förrättningsbeslutet från 1917 kan utläsas på profilkartan i 1959 års förrättningsbeslut och att denna nivå är +19,27 omräknat till RH 70, vilket är den nivå som det finns rätt att rensa till. I målet har påståtts att länsstyrelsen har utgått från felaktiga uppgifter vid fastställandet av vilken nivå dikets botten har enligt 1917 års förrättning.

Naturskyddsföreningen har även gjort gällande att för det fall fördämningarna tas bort i enlighet med länsstyrelsens beslut kommer det bl.a. att skada den gröna mosaiksländan som är skyddad enligt art- och habitatdirektivet.

Naturskyddsföreningens klagorätt

Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken har miljöorganisationer, som uppfyller de kriterier som anges i bestämmelsen, rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken. De typer av beslut som omfattas av klagorätten är överklagbara domar och beslut om bl.a. tillstånd, godkännande eller dispens samt beslut om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. Bestämmelsen är en del av Sveriges genomförande av konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor – Århuskonventionen. Konventionen ställer krav på att miljöbeslut ska kunna överklagas av miljöorganisationer (se artikel 9.3). Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden gett klagorätt för miljöorganisationer avseende vissa tillsynsbeslut som ansetts ha koppling till beslut om tillstånd eller dispens (se bl.a. MÖD 2012:47 och MÖD 2015:17).

Aktuellt mål gäller ett tillsynsbeslut. Grunden för tillsynsbeslutet är att ett gällande tillstånd från 1917 ska följas i fråga om dikets botten och sjöns nivå. Fråga i målet är emellertid om tillsynsbeslutet följer vad som regleras i tillståndsbeslutet från 1917. Genom Naturskyddsföreningens överklagan har det i målet även uppkommit frågor

som aktualiserar tillämpningen av bestämmelserna om bl.a. artskyddsdispens. Mot bakgrund av detta får länsstyrelsens beslut i detta fall anses omfattas av klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken. Mark- och miljödomstolens beslut att avvisa Naturskyddsföreningen ska därför upphävas.

B.E.s och U.E.s klagorätt

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken får överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. B.E.s. och U.E.s fastighet ligger till stor del längs med Smalsjön. Mot bakgrund av att länsstyrelsens föreläggande påverkar sjöns vattennivå vilket kommer att medföra olägenheter för B.E. och U.E. är de sakägare i målet. Mark- och miljödomstolens beslut att avvisa B.E. och U.E. ska därför upphävas.

Prövningen i sak

Av utredningen i målet framgår att länsstyrelsen 2012 har låtit göra inmätningar av nivåerna i utloppsdiket men att man vid dessa inmätningar inte återfann någon fixpunkt. I avsaknad av fixpunkt från 1917 års sjösänkingsföretag har länsstyrelsen utgått från höjden på en kulvertmyrning och på så sätt fastställt den nivå som ska gälla för dikesbotten vid Smalsjöns utlopp. Av utredningen i målet framgår att länsstyrelsen 2012 inte hade kännedom om 1959 års dikningsföretag och att den kulvert som länsstyrelsen har använt som fixpunkt vid inmätningen inte är den kulvert som omfattas av 1917 års förrättning. Det finns därför en osäkerhet i transformeringen av de gamla förrättningarnas höjdsystem till höjdsystemet RH 70. Mark- och miljööverdomstolen bedömer mot denna bakgrund och utifrån den av klagandena åberopade profilkartan från 1959 års dikningsföretag att länsstyrelsens slutsats att dikets botten enligt 1917 års förrättningsbeslut hade nivån +19,27 omräknat till RH 70 inte är säkerställd. Det är således i målet inte övertygande klarlagt att föreläggandet är riktigt och att fördämningarna måste tas bort i sin helhet för att 1917 års förrättningsbeslut ska efterlevas. Då såväl miljöintressen som enskilda intressen runt sjön förespråkar att sjön inte ska avsänkas på det sätt som blir följden av att länsstyrelsens beslut verkställs bedömer Mark- och miljööverdomstolen att ett föreläggande som baseras på osäkert underlag inte är lämpligt. Länsstyrelsens beslut ska därför upphävas. Att dämna i

och för sig kan vara tillståndspliktig vattenverksamhet förändrar inte denna bedömning.

I och med denna utgång saknas skäl att återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för prövning av Naturskyddsföreningens och B.E.s. och U.E.s överklaganden.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Roger Wikström, referent, tekniska rådet Dag Ygland och tf. hovrättsassessorn Hannah Grahn.

Föredragande har varit Julia Nyberg.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-06-17
meddelad i
Nacka

Mål nr M 8395-18

PARTER

Klagande

1. J.A.
2. Å.B.
3. M.B.L.
4. A.B.
5. Å.B.
6. B.D.
7. T.D.
8. Edsbro-Sättra samfällighetsförening
9. B.E.
10. U.E.
11. J.F.
12. L.K.U.
13. L.G.L.
14. P.L.
15. A-M.L.
16. K.L.
17. K.L.
18. K.M.
19. E.M.

Dok.Id 587662

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

20. Naturskyddsföreningen Roslagen

21. A.R.

22. J.S.

23. M.S.

24. Å.S.

25. Sättraby bygdegårdsförening

26. A.U.

27. N-O.W.

28. L.W.

29. S.W.

30. M.Å.

Motpart

1. Länsstyrelsen i Stockholms län

2. I.W.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2018-11-29 i ärende nr 535-25706-2016, se bilaga 1

SAKEN

Fördämning i Smalsjöns utlopp på fastigheten XX

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från J.A., B.E., U.E., J.F., L.K.U., P.L., A-M.L., E.M., A.R., J.S., M.S., Å.S., A.U., N-O.W., och M.Å. samt Naturskyddsföreningen Roslagen och Sättraby bygdegårdsförening.

2. Mark- och miljödomstolen avslår övriga överklaganden, men ändrar länsstyrelsens beslut endast på så sätt att fördämningarna i utloppsdiket från Smalsjön ska ha rivits ut senast 18 månader efter lagakraftvunnen dom eller beslut.
  3. Mark- och miljödomstolen avslår K.M.s yrkande om ersättning för rättegångskostnader.
-

BAKGRUND

Orientering

En begäran om tillsyn inkom den 11 november 2009 till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) angående vattennivån i Smalsjön kopplat till ett dämme vid sjöns utlopp inom fastigheten XX. Under ärendets beredning hos länsstyrelsen framkom att det, förutom dämmet i trä vid Smalsjöns utlopp, även fanns ett dämme i sten i utloppsdiket ca 75 meter nedströms sjön.

Länsstyrelsen beslutade den 13 maj 2015 att förelägga den dåvarande ägaren till fastigheten XX att söka tillstånd till den reglering av Smalsjön som de två fördämningarna i sjöns utlopp ger upphov till. Efter beslutet inkom till länsstyrelsen en uppgift om att det i området fanns ett dikningsföretag; Sättra dikningsföretag från 1959.

Länsstyrelsen beslutade den 29 november 2018 att förelägga K.M., ägare till fastigheten XX, att riva ut fördämningar i Smalsjöns utloppsdike samt återställa nivån i enlighet med förrättningen för 1917 års sjösänkingsföretag.

Mark- och miljödomstolens handläggning

Länsstyrelsens beslut har nu överklagats till mark- och miljödomstolen. Domstolen har förelagt bland andra J.A., B.E., U.E., J.F., L.K.U., P.L., A-M.L., E.M., A.R., J.S., M.S., Å.S., A.U., N-O.W., och M.Å. samt Naturskyddsföreningen Roslagen och Sättraby bygdegårdsförening att komplettera sina respektive överklaganden.

YRKANDEN M.M.

J.A., Å.B., M.B.L., A.B., Å.B., B.D., T.D., J.F., L.K.U., P.L., A-M.L., K.L., K.L., E.M., A.R., Å.S., Sättraby

Bydegårdsförening, A.U., N-O.W., L.W., S.W. och M.Å. har, som de får förstås, yrkat att mark- och miljö-domstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut.

Edsbro-Sättra samfällighetsförening, B.E., U.E., L.G.L. och K.M. har, som de får förstås, yrkat att mark- och miljödom-stolen *i första hand* ska återförvisa ärendet till länsstyrelsen för förnyad handlägg-ning, och *i andra hand* att länsstyrelsens beslut ska upphävas. Vidare har **K.M.** yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

J.S. och M.S. har, som de får förstås, yrkat att mark- och miljö-domstolen ska återförvisa ärendet till länsstyrelsen för förnyad handläggning.

UTVECKLING AV TALAN

Parterna har till stöd för sin respektive talan anfört i huvudsak följande.

J.A.

Länsstyrelsens beslut att sänka vattennivån i Smalsjön innebär att sjön kommer att växa igen. Vid sjön finns en badplats som är mycket uppskattad och välbesökt. Badplatsen är utrustad med dass, omklädningsrum, bryggor, livbåt och grillplats. Sänks vattennivån i sjön kommer badplatsen försvinna.

Å.B. och M.B.L.

Smalsjön ska bevaras som den är. Under sommarhalvåret är sjön en mötesplats för olika generationer samt sommarboende och fastboende. Sjön är en välbesökt badsjö och särskilt värdefull för barnen.

Att ta bort Smalsjön skulle få negativa effekter på fastighetsvärdena och de boendes möjligheter till social samvaro och rekreation. I länsstyrelsens beslut anges att det är möjligt att ansöka om att upphäva den gamla vattendomen från 1917. Enligt fastighetsägaren skulle detta kunna kosta hundratusentals kronor, vilket gör att det inte är genomförbart i praktiken. Det är nu endast en person som vill att sjön sänks. Det är

orimligt att en sakägares intresse ska väga så mycket tyngre än majoritetens önskan. Det är också svårt att se det rimliga i att följa ett villkor som bestämdes för 100 år sedan utan att det finns andra sakliga skäl till att förvandla den vackra sjön till ett kärr.

M.B.L.

Smalsjön ska bevaras som den är. Under sommarhalvåret är sjön en mötesplats för olika generationer samt sommarboende och fastboende. Sjön är en välbesökt badsjö och särskilt värdefull för barnen.

Att ta bort Smalsjön skulle få negativa effekter på fastighetsvärdena och de boendes möjligheter till social samvaro och rekreation. I länsstyrelsens beslut anges att det är möjligt att ansöka om att upphäva den gamla vattendomen från 1917. Enligt fastighetsägaren skulle detta kunna kosta hundratusentals kronor, vilket gör att det inte är genomförbart i praktiken. Det är nu endast en person som vill att sjön sänks. Det är orimligt att en sakägares intresse ska väga så mycket tyngre än majoritetens önskan. Det är också svårt att se det rimliga i att följa ett villkor som bestämdes för 100 år sedan utan att det finns andra sakliga skäl till att förvandla den vackra sjön till ett kärr.

Länsstyrelsens beslut är felaktigt på grund av bristande utredning om sociala och ekologiska konsekvenser.

En sänkning av Smalsjön innebär en förstörd rekreationsplats. För byborna är sjön ett nav för aktiviteter såväl sommar som vinter. Det är flera hundra människor som älskar och nyttjar sjön. Det är endast en familj som klagat på att deras fastighet blir ”naggad i kanten” eftersom de anser att vattenståndet är för högt. Detta är ju något som varit fallet under mer än fyrtio år, och kanske längre än så. En sänkning av sjön skulle i praktiken förstöra möjligheter för ett stort antal människor.

Smalsjön är en uppskattad fiskesjö med gott om abborre och gädda. Samfällighetsföreningen har fiskerätt i sjön. Det är ologiskt att först hänvisa till vandringshinder

för fisk och sedan skriva att sjön kommer växa igen. Även i framtiden ska det gå att fiska i sjön. Om dämnet utgör ett vandringshinder, går det säkert att skapa en förbättrad fiskpassage.

Smalsjön gränsar till ett litet grundvattenmagasin som är av betydelse för en hel by med många bofasta. Det saknas kommunal vattenförsörjning och alla är beroende av egna dricksvattenbrunnar. Att sänka sjön kan innebära en försämrad dricksvattentillgång för ett stort antal människor. I dag är grundvattenstatusen, enligt SGU:s statusklassning, god. En sänkning av sjön skulle potentiellt kunna äventyra denna status. Efter den rekordtorra sommaren 2018 var flera av Smalsjöns tillflöden helt uttorkade och fortfarande är grundvattennivåerna mycket låga. Mot bakgrund av detta, och med hänsyn till att klimatförändringarna väntas bidra med ytterligare torra somrar och därmed försämringar i grundvattennivåerna, förefaller det oerhört ogenomtänkt att sänka Smalsjön för att en 100 år gammal dom och en familjs särintresse ska få råda.

M.B.L. har inkommit med uppgifter om grundvattenmagasin, statusklassning och grundvattennivåer.

A.B. och Å.B.

Länsstyrelsens beslut är felaktigt och Smalsjöns vattennivå måste förbli som i dag. När fastigheten XY avstyckades 1968 anlades en stenkistebrygga med plats för en liten eka. Då borde vattennivån rimligen ha varit lika hög som i dag. Det skulle annars inte ha varit möjligt att ha en brygga och en liten badsträng (plast på botten med sand över för att kunna gå ut och doppa sig).

Idag är vattennivån ca 80 cm utanför bryggan, ca 5 meter från strandkanten. Därefter är det bara dybotten. Om vattennivån sänks kommer det att bli som ett mangroveträsk med näckrosrötter och sjögräs från stranden och ca 40 meter ut i sjön.

Sedan det att fastigheten XY köptes 1983 har det fiskats mycket i Smalsjön.

Sjön har aldrig varit djupare än 3 meter.

En konsekvens av sänkningen av Smalsjöns vattennivå skulle få till följd att den välbesökta badplatsen inte skulle finnas kvar.

B.D. och T.D.

En sänkning av Smalsjöns vattennivå skulle få till följd att sjön på en mycket kort tid skulle förvandlas till ett kärr. Detta skulle få konsekvenser för de boende vid sjön. Strandkanten skulle bli över en meter hög och bryggan skulle ligga på sjöns botten. Sjöns fina och välbesökta badplats skulle bli obrukbar p.g.a. vass och näckrosor.

Vid ett samrådsmöte med länsstyrelsen i juni 2016 presenterades dikningsföretaget och hur detta påverkade de mätpunkter som länsstyrelsen utgått ifrån. Enligt länsstyrelsens representanter kom ärendet då i en helt annan dager. Fixpunkterna för dikningsföretaget har inte gått att hitta.

Det får anses vara styrkt att Smalsjöns nuvarande vattennivå är densamma som vid 1917 års förrättningsbeslut.

Edsbro-Sättra samfällighetsförening

Länsstyrelsen har beslutat om att fördämningarna i utloppsdiket från Smalsjön ska rivas ut och att nivån ska återställas i enlighet med förrättningen för Smalsjöns sjösänkingsföretag från 1917. Länsstyrelsens beslut innebär att fördämningarna ska tas bort helt.

Enligt länsstyrelsen har fördämningen i Smalsjöns utlopp uppförts i strid med sjösänkingsföretagets förrättningsbeslut från 1917. Detta är felaktigt.

Inmätningen 2012 gjordes under antagandet att det inte vidtagits några åtgärder på den kulvert som omtalats sedan 1917. Vid inmätningen saknades information om

dikningsföretaget från 1959. Vid ett samrådsmöte i juni 2016 informerades länsstyrelsen om detta, men det har inte beaktats i beslutet.

Länsstyrelsen har redigerat sjösänkingsföretagets profilkarta. En jämförelse av sjösänkingsföretagets profilkarta, den del som länsstyrelsen valt att redigera bort och dikningsföretagets profilkarta visar att rörledningen på sjösänkingsföretagets karta har dimensionen 450 mm, medan den på dikningsföretagets karta har dimensionen 600 mm. Detta innebär att om enbart röretsman har som utgångspunkt bara rörets diameter innebär det att dimensionen höjer det senare rörets överkant med ca 15 cm, eftersom om röret läggs på samma djup innebär det att överkanten blir ca 15 cm högre i den senare ritningen tillika i länsstyrelsens beslut.

Det kan alltså konstateras att det rör länsstyrelsen lagt till grund för sitt beslut inte är av samma dimension som 1917. Länsstyrelsen har vidare vid inmätningen antagit att röret idag är på samma nivå som det som specificerats 2012. Detta är dock felaktigt och har påtalats tidigare med hänvisning till 1959 års karta och felaktigheten framgår tillika av 1959 års karta.

Konsekvensen av nu påtalade brister, dvs. rörets dimension och nivå, innebär att Smalsjöns nivå, begränsad av dammen, är av länsstyrelsen felaktigt beräknad eftersom det antagits att kulverten inte bytts ut. Detta medför i sin tur att den föreskrivna nivån +19,27 omräknat till RH 70 blir felaktig.

Ett genomförande av länsstyrelsens beslut skulle innebära att vattennivån skulle sänkas mer än 70 cm jämfört med 1917 års nivå.

Effekten av en sänkning på Smalsjön är att sjön växer igen och vattenspegeln blir ett igenväxt kärr. Det kan särskilt noteras att vattennivån sommaren 2018, p.g.a. värmeböljan var väsentligt lägre än tidigare, vilket medförde en omfattande näckrosväxtlighet tillika att sjöns vattenspegel minskade med åtföljande mindre bad- och rekreationsmöjligheter vid/i sjön.

Sammantaget är länsstyrelsens beslut baserat på ofullständiga och felaktiga förutsättningar. Ärendet bör därför i första hand återförvisas till länsstyrelsen för en förnyad riktig handläggning utifrån de ritningar som faktiskt finns undanröja det felaktiga beslutet samt fatta ett riktigt beslut baserat på de underlag som faktiskt föreligger. Härvid kan konstateras att om rätt nivå används är det såvitt kan bedömas inte erforderligt att dämnet i diket tas bort, eftersom vattennivån idag inte överstiger 1917 års nivå. I andra hand ska domstolen besluta i enlighet med 1917 års förrättningsbeslut, dvs. att vattennivån ska få vara kvar drygt 70 cm över det som länsstyrelsen nu beslutat. Därmed ska länsstyrelsens beslut undanröjas.

Konsekvenserna av om Smalsjön sänks med ca 90 cm är att en uppskattad badsjö försvinner, de boende kommer att behöva leva med ett träsk eftersom sjön är mycket grund och många arbetar med att hålla tillbaka växtligheten i sjön, fiske i sjön skulle påverkas negativt.

Vid bestämning av Smaljös vattennivå har det gjorts fel. Ingen korrigerig av påpekade felaktigheter har gjorts, trots att de påtalats vid ett flertal tillfällen. Orsaken till felaktigheterna beror på att referenspunkter inte gått att återfinna vid inmätning. Istället har länsstyrelsen valt att indirekt beräkna sjöns nivå utifrån 1917 års nivåer på kulvertar långt från sjön utan att ta hänsyn till de förändringar av dikesdjupet som skedde vid 1959 års dikningsföretag. Denna nivå har sedan felaktigt betraktats som absolut sanning. Vid 1959 års dikning sänktes nivån på diket och därmed kulverten som byttes ut och ersattes med en grövre dimension med 70 cm.

Korrigerig kan göras utifrån befintliga mätdata. Data ska referera till 1959 års nivå på kulvert (som gäller idag) i stället för 1917 års nivå på kulvert. Resultatet av en sådan korrigerig visar att sjön är ca 20 cm högre än 1917 års nivå och inte 90 cm som påtalats i en bilaga till länsstyrelsens beslut.

Den föreskrivna referensnivån på Smalsjön måste därför korrigeras i beslutet. I ärendet måste också hänsyn tas till alla aspekter och inte bara förenklat fördämning/inte fördämning.

B.E. och U.E.

Länsstyrelsens beslut innebär att Smalsjöns vattennivå kommer att sänkas med 0,9 meter. Sjön kommer då inte att kunna användas som badsjö. Sjön kommer att växa igen till ett träsk vilket missgynnar de boende. Alla fastigheter runt sjön kommer att missgynnas.

Länsstyrelsens beslut bygger på felaktiga underlag. Länsstyrelsen har inte tagit hänsyn till de faktafel som presenterades inför beslutet. En ny beräkning måste göras innan ett korrekt beslut kan fattas.

J.F.

Hennes släkt har bott i Sättraby i flera generationer. Nu är inte några släktingar bosatta i byn, men hennes föräldrar har gården Saxen i Sättraby. Alla barndomens somrar och lov tillbringades i Sättraby och Smalsjön har en stor betydelse. Det är vid sjön som man träffas och det är en stor social knutpunkt. Om fördämningen till skulle tas bort skulle sjön med stor risk förvandlas till ett träsk och det skulle beröra henne själv och alla som njuter av att kunna bada där under sommaren och åka skridskor på vintern. Ett beslut att ta bort fördämningen skulle medföra stora natur- och kulturförluster för bosatta, sommargäster och för hela bygden som njuter av Smalsjön.

L.K.U. och A.U.

Södra Sättraby ligger ca fyra kilometer från Smalsjöns badplats. Detta innebär att det är den enda badplats som det finns en rimlig möjlighet att ta sig till med cykel eller till fots. Med sjön försvinner tillgången till en nära badplats; något som nyttjas flitigt om sommarhalvåret och nästan dagligen under semestertider. En sänkning av sjön skulle också innebära att en plats som är central för social samvaro och rekreation går förlorad. Det är troligt att ett sänkande av sjön också skulle minska det ekonomiska värdet på fastigheten, även om den inte ligger precis intill sjön.

L.G.L.

Länsstyrelsen har beslutat om att fördämningarna i utloppsdiket från Smalsjön ska rivas ut och att nivån ska återställas i enlighet med förrättningen för Smalsjöns sjösänkingsföretag från 1917. Länsstyrelsens beslut innebär att fördämningarna ska tas bort helt.

Enligt länsstyrelsen har fördämningen i Smalsjöns utlopp uppförts i strid med sjösänkingsföretagets förrättningsbeslut från 1917. Detta är felaktigt.

Inmätningen 2012 gjordes under antagandet att det inte vidtagits några åtgärder på den kulvert som omtalats sedan 1917. Vid inmätningen saknades information om dikningsföretaget från 1959. Vid ett samrådsmöte i juni 2016 informerades länsstyrelsen om detta, men det har inte beaktats i beslutet.

Länsstyrelsen har redigerat sjösänkingsföretagets profilkarta. En jämförelse av sjösänkingsföretagets profilkarta, den del som länsstyrelsen valt att redigera bort och dikningsföretagets profilkarta visar att rörledningen på sjösänkingsföretagets karta har dimensionen 450 mm, medan den på dikningsföretagets karta har dimensionen 600 mm. Detta innebär att om enbart röretsman har som utgångspunkt bara rörets diameter innebär det att dimensionen höjer det senare rörets överkant med ca 15 cm, eftersom om röret läggs på samma djup innebär det att överkanten blir ca 15 cm högre i den senare ritningen tillika i länsstyrelsens beslut.

Det kan alltså konstateras att det rör länsstyrelsen lagt till grund för sitt beslut inte är av samma dimension som 1917. Länsstyrelsen har vidare vid inmätningen antagit att röret idag är på samma nivå som det som specificerats 2012. Detta är dock felaktigt och har påtalats tidigare med hänvisning till 1959 års karta och felaktigheten framgår tillika av 1959 års karta.

Konsekvensen av nu påtalade brister, dvs. rörets dimension och nivå, innebär att Smalsjöns nivå, begränsad av dammen, är av länsstyrelsen felaktigt beräknad

eftersom det antagits att kulverten inte bytts ut. Detta medför i sin tur att den föreskrivna nivån +19,27 omräknat till RH 70 blir felaktig.

Ett genomförande av länsstyrelsens beslut skulle innebära att vattennivån skulle sänkas mer än 70 cm jämfört med 1917 års nivå.

Effekten av en sänkning på Smalsjön är att sjön växer igen och vattenspegeln blir ett igenväxt kärr. Det kan särskilt noteras att vattennivån sommaren 2018, p.g.a. värmeböljan var väsentligt lägre än tidigare, vilket medförde en omfattande näckrosväxtlighet tillika att sjöns vattenspegel minskade med åtföljande mindre bad- och rekreationsmöjligheter vid/i sjön.

Sammantaget är länsstyrelsens beslut baserat på ofullständiga och felaktiga förutsättningar. Ärendet bör därför i första hand återförvisas till länsstyrelsen för en förnyad riktig handläggning utifrån de ritningar som faktiskt finns undanröja det felaktiga beslutet samt fatta ett riktigt beslut baserat på de underlag som faktiskt föreligger. Härvid kan konstateras att om rätt nivå används är det såvitt kan bedömas inte erforderligt att dämnet i diket tas bort, eftersom vattennivån idag inte överstiger 1917 års nivå. I andra hand ska domstolen besluta i enlighet med 1917 års förrättningsbeslut, dvs. att vattennivån ska få vara kvar drygt 70 cm över det som länsstyrelsen nu beslutat. Därmed ska länsstyrelsens beslut undanröjas.

Vattennivån i Smalsjön har aldrig höjts. Under den tid som dikningen pågick enligt dikningsföretaget och då diket sänktes ca 70 cm, tömdes också sjön på en del vatten. I handlingarna föreslås en enkel damm vid sjön för att behålla den på 1917 års nivå. Denna damm byggdes först på 1980-talet varför sjön började växa igen och mängden näckrosor och vass ökade. Efter det att dammen var byggd återställdes sjöns nivå och sjön fick återigen en vattenspegel.

Referenspunkterna som använts vid inmätningen av Smalsjön och diketets nivå har inte gått att finnas, dvs. det har inte varit möjligt att mäta in sjöns nivå enligt

sjösänkingsföretaget. Den beräkning som nu har gjorts har olyckligtvis blivit fel, eftersom man inte tagit hänsyn till de förändringar som dikningsföretaget innebar.

Om länsstyrelsens beslut genomförs och Smalsjön sänks med 0,9 meter kommer sjön inte att kunna användas som badsjö. Den kommer att växa igen vilket kommer att missgynna de boende. Alla fastigheter runt sjön kommer att missgynnas.

Det är viktigt att de boendes synpunkter beaktas. Det är dom som ser förändringarna och som vill utveckla området för alla; även för de fritidsboende. Det är därför viktigt att alla, även myndigheterna, agerar tillsammans för allas bästa och inte enbart ser till individens särintressen samt minimerar extra kostnader för oss alla.

P.L.

Smalsjöns vattennivå ska bevaras i höjd med den övre fördämningens krön.

I länsstyrelsens beslut har det konstaterats att ”inga fasta fixpunkter kunde återfinnas”. Frågan blir då om det kan vara säkerställt utom allt rimligt tvivel att höjden på kulverten faktiskt ligger på samma höjd, annat än av en enskild tjänstemans bedömning på plats.

Det har inte gjorts någon miljökonsekvensbeskrivning av hur sjösänkningen långsiktigt kommer att påverka Smalsjön och den biologiska mångfalden, jämfört med att behålla vattennivån i höjd med den över fördämningens krön.

Smalsjön är ett rekreationsområde för de boende i närområdet. Det är en av mycket få sjöar som faktiskt går att bada i även under högsommar eftersom den inte drabbas av algblomning som de flesta andra sjöar. Detta beror förmodligen på att tillrinningen till sjön kommer från skogsmark och inte från jordbruksmark som får tillskott av gödnings- eller bekämpningsmedel.

Det har inte heller ställts i relation hur en sakägares önskemål ska få påverka resten av fastighetsägarna och de som besöker Smalsjön. Den som önskar få sjön sänkt är

fritidsboende och använder inte sjön i samma utsträckning som de fastboende eller näringsidkare som har ett större behov av att sjön behållas i nuvarande omfattning.

A-M.L.

Fastighet ZZ ligger 3 km från sjön, 1 km från bykärnan och 1 km från busshållplatsen. Alla dessa platser är viktiga gemensamma samlingsplatser. Hon har även ett skogsskifte som inte hänger samman med övriga skiften ca 3 km från Smalsjön. Klimatomställning fordrar nya sätt att tänka och säkerställa beredskap när nederbörd torka, storm och skogsbrand befaras bli vanligare framöver. Smalsjöns bevarande som vattenreservoar är en trygghet och viktig om skogsbrand skulle utbryta på hennes skogsskifte och på andras. Skulle fördämningen vid Smalsjöns utlopp rivas ut försvinner byns enda badplats, där friluftsliv bedrivs som stärker folkhälsan och som gör att fastigheter har större attraktion på boendemarknaden. Det är bygdegården som står för badplatsens skötsel ett personligt och ideellt engagemang som skapar gemenskap. Sättraby är en mer attraktiv boplatz för barnfamiljer om det finns en badsjö i byn.

K.L. och K.L.

En sänkning av Smalsjöns vattennivå skulle mycket fort ta död på sjön. Sjön skulle växa igen av näckrosor, vass och andra vattenväxter. Igenväxningen av sjön skulle gå mycket snabbare i framtiden då det kommer att vara ett torrare klimat i de östra delarna av Sverige. Detta har redan märkts efter den torra sommaren 2018 och före det att någon ändring av fördämningen gjorts. Med detta i åtanke bör istället sjöns vattennivå höjas 20–30 centimeter över den nivå sjön hade innan klagomålen kom in. Under 1960-talet var vattennivån högre än vad den varit under de senare åren.

K.M.

Länsstyrelsen har beslutat om att fördämningarna i utloppsdiket från Smalsjön ska rivas ut och att nivån ska återställas i enlighet med förrättningen för Smalsjöns sjösänkingsföretag från 1917. Länsstyrelsens beslut innebär att fördämningarna ska tas bort helt.

Enligt länsstyrelsen har fördämningen i Smalsjöns utlopp uppförts i strid med sjösänkingsföretagets förrättningsbeslut från 1917. Detta är felaktigt.

Inmätningen 2012 gjordes under antagandet att det inte vidtagits några åtgärder på den kulvert som omtalats sedan 1917. Vid inmätningen saknades information om dikningsföretaget från 1959. Vid ett samrådsmöte i juni 2016 informerades länsstyrelsen om detta, men det har inte beaktats i beslutet.

Länsstyrelsen har redigerat sjösänkingsföretagets profilkarta. En jämförelse av sjösänkingsföretagets profilkarta, den del som länsstyrelsen valt att redigera bort och dikningsföretagets profilkarta visar att rörledningen på sjösänkingsföretagets karta har dimensionen 450 mm, medan den på dikningsföretagets karta har dimensionen 600 mm. Detta innebär att om enbart röretsman har som utgångspunkt bara rörets diameter innebär det att dimensionen höjer det senare rörets överkant med ca 15 cm, eftersom om röret läggs på samma djup innebär det att överkanten blir ca 15 cm högre i den senare ritningen tillika i länsstyrelsens beslut.

Det kan alltså konstateras att det rör länsstyrelsen lagt till grund för sitt beslut inte är av samma dimension som 1917. Länsstyrelsen har vidare vid inmätningen antagit att röret idag är på samma nivå som det som specificerats 2012. Detta är dock felaktigt och har påtalats tidigare med hänvisning till 1959 års karta och felaktigheten framgår tillika av 1959 års karta.

Konsekvensen av nu påtalade brister, dvs. rörets dimension och nivå, innebär att Smalsjöns nivå, begränsad av dammen, är av länsstyrelsen felaktigt beräknad eftersom det antagits att kulverten inte bytts ut. Detta medför i sin tur att den föreskrivna nivån +19,27 omräknat till RH 70 blir felaktig.

Ett genomförande av länsstyrelsens beslut skulle innebära att vattennivån skulle sänkas mer än 70 cm jämfört med 1917 års nivå.

Effekten av en sänkning på Smalsjön är att sjön växer igen och vattenspegeln blir ett igenväxt kärr. Det kan särskilt noteras att vattennivån sommaren 2018, p.g.a. värmeböljan var väsentligt lägre än tidigare, vilket medförde en omfattande näckrosväxtlighet tillika att sjöns vattenspegel minskade med åtföljande mindre bad- och rekreationsmöjligheter vid/i sjön.

Sammantaget är länsstyrelsens beslut baserat på ofullständiga och felaktiga förutsättningar. Ärendet bör därför i första hand återförvisas till länsstyrelsen för en förnyad riktig handläggning utifrån de ritningar som faktiskt finns undanröja det felaktiga beslutet samt fatta ett riktigt beslut baserat på de underlag som faktiskt föreligger. Härvid kan konstateras att om rätt nivå används är det såvitt kan bedömas inte erforderligt att dämmet i diket tas bort, eftersom vattennivån idag inte överstiger 1917 års nivå. I andra hand ska domstolen besluta i enlighet med 1917 års förrättningsbeslut, dvs. att vattennivån ska få vara kvar drygt 70 cm över det som länsstyrelsen nu beslutat. Därmed ska länsstyrelsens beslut undanröjas.

K.M. har till domstolen inkommit med förrättningsakten till 1959 års dikningsföretag samt 1917 års sjösänkingsföretag kartor.

E.M. och Å.S.

Smalsjön är en mötesplats för olika generationer samt sommarboende och fastboende. Sjön är en välbesökt badsjö och särskilt värdefull för barnen.

Att ta bort Smalsjön skulle få negativa effekter på fastighetsvärdena och de boendes möjligheter till social samvaro och rekreation. I länsstyrelsens beslut anges att det är möjligt att ansöka om att upphäva den gamla vattendomen från 1917. Enligt fastighetsägaren skulle detta kunna kosta hundratusentals kronor, vilket gör att det inte är genomförbart i praktiken. Det är nu endast en person som vill att sjön sänks. Det är orimligt att en sakägares intresse ska väga så mycket tyngre än majoritetens önskan. Det är också svårt att se det rimliga i att följa ett villkor som bestämdes för 100 år sedan utan att det finns andra sakliga skäl till att förvandla den vackra sjön till ett kärr.

Naturskyddsföreningen Roslagen

År 2018 fanns det 1 698 medlemmar i registret.

Naturskyddsföreningen Roslagen har till mark- och miljödomstolen inkommit med medlemsregister, stadgar och årsmötesprotokoll,

A.R. och M.Å.

Fastigheten YX köptes för två år sedan p.g.a. närheten till och utsikten över Smalsjön. Fastigheten ligger mycket nära sjön även om den ligger på andra sidan en väg. Från bostaden på en liten kulle finns den bästa utsikten över sjön. Det är ett permanentboende.

Om Smalsjön växer igen p.g.a. sänkningen av vattennivån drabbas de närboende. Förutom att sjön är en fantastisk möjlighet till rekreation, så används den för bad varje dag då temperaturen tillåter.

J.S. och M.S.

I länsstyrelsens underlag hänvisas genomgående till höjdsystemet RH 70. I beslutet måste alla höjduppgifter redovisas med det ursprungliga höjdsystemet, vilket kan vara äldre än RH 70. Även den metod som använts för räkna om höjder mellan de olika systemen måste redovisas. Detta underlag saknas helt.

För att till fullo kunna förstå länsstyrelsens beslut måste den nivå, till vilken det finns rätt att rensa till, anges i höjdsystemet RH 2000.

Smalsjön är viktig för bad och rekreation för de boende i området. Badplatsen sköts av Sättraby bygdegårdsförening. Att sänka vattennivån så att sjön växer igen förstör naturvärden och sociala värden. Åtgärden förkortar också sjöns livslängd.

Sättraby bygdegårdsförening

Bygdegårdsföreningen hade 220 medlemmar registrerade 2017. Medlemmarna är ortsbor, fritidsbor samt barn och ungdomar. Stadgarna antogs 1987 och bygdegårdsföreningen äger Sättraby bygdegård. Byggnaden är en nedlagd folkskola uppförd 1907 och kulturbyggnadsmärkt. En aktiv förening är viktig för alla på landsbygden för att tillvarata medlemmarna och bygdens intressen.

Badplatsen är placerad på samfälld mark. Den har använts som badplats åtminstone 60–70 år. Ingen kan minnas hur det var med säkerhet tidigare. Ursprungsändamålet för samfälligheten innebar även tillgång till fiskevatten i byn för alla.

Bryggor, omklädningshytter och dass sponsrades av ett företag i Sättraby för mer än 20 år sedan. Bygdegårdsföreningen har sedan dess ansvarat för skötsel och underhåll. Simskola anordnades varje sommar till dess att skolan lades ned på 1960-talet. Det är många barn som har fått lära sig simma på hemmaplan; ett viktigt minne för många av medlemmarna.

Bygdeföreningen värnar om miljön och naturen för en levande landsbygd.

N-O.W.

Jordbruksfastigheterna ZZ och ZY ligger ca tre kilometer från Smalsjön, samt en kilometer från bykärnan, bygdegården och busshållplatsen. Alla dessa platser är viktiga som gemensamma samlingsplatser. Det finns även ett skogsskifte, som inte hänger samman med övriga skiften, ca tre kilometer från sjön. Det krävs nya sätt att tänka och säkerställa beredskap när nederbörd, torka, storm och skogsbrand befaras bli vanligare framöver. Sjöns bevarande som en vattenreservoar är en trygghet och viktig om en skogsbrand skulle bryta ut.

Föreläggandet att riva ut fördämningarna i Smalsjöns utlopp påverkar värdet på fastigheterna såväl ekonomiskt som upplevelsemässigt. En fastighet med tillgång till badsjö har en stor boendekvalité. Badplatsen ger livskvalité med den gemenskap som där finns. Fastighetsägare har också en skyldighet att protestera mot beslut som

förstör för byns boende och besökare. Naturvärden går förlorade när en frisk, men grund sjö efter nivåsenkning troligast växer igen.

L.W.

En sänkning av Smalsjöns vattennivå skulle få till följd att sjön skulle förvandlas till ett kärr. Detta skulle få konsekvenser för de boende vid sjön. Strandkanten skulle bli över en meter hög och fastighetens brygga skulle ligga 1,5 meter över vattenytan. Sjöns fina och välbesökta badplats skulle bli obrukbar p.g.a. vass och näckrosor.

Vid ett samrådsmöte med länsstyrelsen i juni 2016 presenterades dikningsföretaget och hur detta påverkade de mätpunkter som länsstyrelsen utgått ifrån. Enligt länsstyrelsens representanter kom ärendet då i en helt annan dager. Fixpunkterna för dikningsföretaget har inte gått att hitta.

Det får anses vara styrkt att Smalsjöns nuvarande vattennivå är densamma som vid 1917 års förrättningsbeslut.

S.W.

En sänkning av Smalsjön skulle påverka fastighetsvärdet negativt. Vidare kommer en sänkning av sjön att påverka badplatsen negativt, eftersom det förutspås en ökad tillväxt av vass och näckrosor vid en sänkning av vattennivån. Den varma sommaren sänktes vattennivån och det blev en snabbt ökad tillväxt av både vass och näckrosor, vilket var en stor belastning att hålla efter.

Länsstyrelsens beslut påverkar hela bygden negativt. Den fina och välskötta gemensamma badplatsen är mycket uppskattad och det kommer långväga besökare. Även djurlivet kommer att påverkas negativt. Framförallt det fina fågellivet kommer att påverkas till det sämre.

DOMSKÄL

Klagorätt

Klagorätt för enskilda

I 16 kap. 12 § första stycket 1 miljöbalken föreskrivs att överklagbara domar och beslut får överklagas av den som domen eller beslut angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Av lagtexten framgår dock inte vem en dom eller beslut ska anses angå, dvs. vem som ska ses som sakägare enligt miljöbalken.

Enligt praxis ska rätten att vara part och överklaga tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet som berörs, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig, se t.ex. NJA 2004 s. 590 I och II samt Mark- och miljööverdomstolen, dom 2017-11-28, mål nr M 2913-17. En anknytning som enbart grundar sig på allemansrätt anses inte tillräcklig för att klagorätt ska föreligga, se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 483.

J.A., B.E., U.E., J.F., L.K.U., P.L., A-M.L., E.M., A.R., J.S., M.S., Å.S., A.U., N-O.W., och M.Å. har i skilda skrifter bl.a. angett att en utrivning av fördämningen och återställning av Smalsjöns vattennivåer i enlighet med länsstyrelsens beslut skulle få till följd att sjön växer igen och försvårar användandet av densamma för rekreation och sociala sammankomster samt negativt påverka fastighetsvärdena i området. Detta är emellertid inte sådana enskilda, av rättsordningen skyddade, intressen som medför att de ska ha rätt att klaga på beslutet. Det har inte heller framkommit några andra omständigheter som skulle innebära att de ska anses vara berörda av det överklagade beslutet på ett sådant sätt att de ska tillerkännas klagorätt mot detta.

Klagorätt för ideella föreningar

Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken har vissa ideella föreningar rätt att överklaga avgöranden, om de uppfyller ett antal kriterier som anges i bestämmelsen. Mark- och miljödomstolen bedömer att Naturskyddsföreningen Roslagen uppfyller kriterierna.

Ett kriterium för att tillerkännas klagorätt är att den ideella föreningen har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, se 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken. I förarbetena till bestämmelsen anges att det inte är tillräckligt att ha sådana intressen inskrivna i exempelvis föreningsstadgar, utan de ska vara det huvudsakliga skälet till varför föreningen existerar och föreningen ska ha verkat för dessa intressen, se prop. 2009/10:184, s. 76.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Sättraby bygdegårdsförening inte uppfyller kriteriet om ideella föreningars huvudsakliga ändamål i 16 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken. Sättraby bygdegårdsförenings överklagande ska därför avvisas.

Rätten att överklaga omfattar domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, se 16 kap. 13 § första stycket miljöbalken.

Enligt praxis ska, mot bakgrund av rättsutvecklingen på det unionsrättsliga området, ideella föreningar ges klagorätt vad avser vissa tillsynsbeslut som kan anses ha en koppling till beslut om tillstånd och dispens, se MÖD 2012:47 och MÖD 2012:48.

Mark- och miljödomstolen bedömer att länsstyrelsens tillsynsbeslut enligt 11 kap. miljöbalken inte är av det slaget att det enligt 16 kap. 13 § miljöbalken kan överklagas av en ideell förening eller att tillsynsbeslutet har en sådan koppling till ett beslut om tillstånd och dispens som innebär att en ideell förening kan tillerkännas klagorätt p.g.a. Sveriges unionsrättsliga åtaganden. Naturskyddsföreningen Roslagen kan därför inte överklaga aktuellt beslut. Naturskyddsföreningen Roslagens överklagande ska därför avvisas.

Länsstyrelsens föreläggande om utrivning

Några utgångspunkter för mark- och miljödomstolens prövning

Mark- och miljödomstolens prövning är begränsad till de frågor som prövats av länsstyrelsen. Domstolen har därför att ta ställning till om länsstyrelsen haft stöd för sitt beslut att förelägga om utrivning av fördämningarna i Smalsjöns utloppsdike och återställa nivån i enlighet med förrättningen för 1917 års sjösänkingsföretag.

Inom ramen för aktuell prövning är mark- och miljödomstolen däremot förhindrad att upphäva Smalsjöns sjösänkingsföretag från 1917.

Ska ärendet återförvisas till länsstyrelsen?

Det har inledningsvis gjorts gällande att mark- och miljödomstolen ska återförvisa målet till länsstyrelsen för förnyad handläggning eftersom länsstyrelsens beslut är fattat utifrån ett otillräckligt underlag.

Mark- och miljödomstolen anser dock att länsstyrelsens utredning är tillräcklig för den prövning som nu ska göras. Det saknas därför skäl för domstolen att återförvisa målet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Har länsstyrelsen haft stöd för sitt föreläggande?

Med vattenverksamhet avses bl.a. uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar eller andra anläggningar i vattenområden, se 11 kap. 3 § 1 miljöbalken. Enligt 11 kap. 9 § miljöbalken krävs för vattenverksamhet tillstånd enligt miljöbalken. De aktuella dämmena är sådana vattenanläggningar. Enligt 11 kap. 12 § miljöbalken behövs det dock inte tillstånd om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen inte skadas. Mark- och miljödomstolen finner att detta undantag från tillståndskravet inte är tillämpligt för de aktuella dämmena; alltså krävs tillstånd. Det finns inte i något av de vattenrättsliga tillstånd som berör området (förrättningsbeslutet rörande sjösänkingsföretaget från 1917 eller dikesföretaget från 1959), någon uppgift om dämmena. Domstolen kan alltså konstatera att något tillstånd till fördämningarna i Smalsjöns utloppsdike inte finns.

Det utloppsdike som omfattas av sjösänkingsföretaget har genom förrättningsbeslutet fastställda bottennivåer m.m., som är beräknade för att marken inom det s.k. båtadsområdet ska kunna avvattnas i tillräcklig omfattning. Det har nu ifrågasatts om dämmena innebär en avvikelse från de fastställda nivåerna i sjösänkingsföretaget.

Av utredningen i målet framgår att länsstyrelsen, bl.a. med hjälp av tidigare ägare till fastigheten XX, låtit göra inmätningar av nivåerna i utloppsdiket. I avsaknad av fixpunkten för 1917 års sjösänkingsföretag har länsstyrelsen utgått från höjden på en kulvertmynnings botten i 1959 år dikesföretag och på så sätt fastställt höjden på dikesbotten vid Smalsjöns utlopp. Enligt mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen visat att dämmena innebär en avvikelse från de fastställda nivåerna i 1917 års sjösänkingsföretag. Domstolen bedömer därför att dämmena begränsar den i förrättningsbeslutet avsedda markavvattningseffekten.

Med dessa utgångspunkter har, enligt mark- och miljödomstolens mening, länsstyrelsen haft stöd för att förelägga K.M. att ta bort dämmena och återställa utloppsdiket till de fastställda bottennivåerna.

Sammanfattning m.m.

Mark- och miljödomstolen anser *sammanfattningsvis* att länsstyrelsen har som tillsynsmyndighet haft fog för att med stöd av bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken förelägga K.M. att ta bort de två dämmena i Smalsjöns utlopp och återställa utloppet till nivåerna i sjösänkingsföretaget. Vad som i övrigt i målet framkommer ändrar inte denna bedömning. Överklagandena ska alltså avslås.

Länsstyrelsen har i sitt beslut föreskrivit att dämmena i Smalsjöns utloppsdike ska ha rivits ut senast den 31 mars 2020. Mark- och miljödomstolen bedömer att tiden för när dämmena ska ha rivits ut ska flyttas fram. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras på sätt som framgår av domslutet.

Mark- och miljödomstolen erinrar om att utrivning av fördämningarna kan vara tillståndspliktig vattenverksamhet.

Rättegångskostnader

K.M. har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Enligt 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar framgår att lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) tillämpas i mål som överklagats till mark- och miljödomstolen. Av samma bestämmelse framgår att bestämmelserna om rättegångskostnadsansvar i 32 § ärendelagen inte ska tillämpas i sådana mål.

Det saknas rättsligt stöd för att tillerkänna K.M. ersättning för rättegångskostnaderna. K.M.s. yrkande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 8 juli 2019.

Bjarne Karlsson

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.